

## Från redaktionen

Den feministiska rörelsens teori och praktik bygger på en paradox. Redan 1700-tals-tänkare som Olympe de Gouges och Mary Wollstonecraft insåg att feminismen även skapade den könsskillnad man ville upphäva. Paradoxen utgjorde ett problem, men gav samtidigt dynamik åt det emancipatoriska projektet. Diskussionen har fortsatt in i våra dagar. I *Only Paradoxes to Offer* (1996) skriver till exempel Joan Scott om "behovet att både acceptera och förneka 'könsskillnaden'".

Under förra seklet transformerades paradoxen till en enkel polaritet. Från att ha definierats i termer av något endast till synes självmotsägande fick den nu formen av antingen-eller. Figuren kunde heta särart/likhet, essentialism/konstruktivism, eller kön/genus.

På 1980-talet kritiserades detta polära

tänkande med poststrukturalistiska redskap, men mot slutet av decenniet började feminismens gamla paradox åter tas på analytiskt allvar. År 1989 kan betraktas som ett vägskäl, eftersom flera teoretiker då valde att problematisera termen "essentialism" istället för att avfärda den. Till exempel publicerade Diana Fuss sin debattbok *Essentially Speaking*, medan Teresa de Lauretis gjorde en filosofisk begreppsanalys i *The Essence of the Triangle, or Taking the Risk of Essentialism Seriously*.

Judith Butler gjorde upp med polariteten kön/genus i *Gender Trouble* (1990), medan andra ägnade sig åt att kritisera särart/likhet i antologin *Beyond Equality and Difference* (1992). Även postkoloniala tänkare återupplivade den gamla paradoxen eftersom de i likhet med feminister och queerteoretiker ständigt måste förhålla sig till identitets-



Année Olofsson, *Skinned II*, 2002, serie om 5 st c-prints, 120 x 150 cm, upplaga 6.

politik. Gayatri Spivak formulerade i *In a Word* (1994) något hon benämnde "strategisk essentialism". Detta erinrar om tidens postmarxistiska credon som gick ut på att fylla tomma tecken som "rättvisa", "solidaritet", och "jämlighet" med emancipatoriskt innehåll (jfr Ernesto Laclaus *Why Do Signifiers Matter to Politics?* 1996).

Flera feministiska forskare har sett fenomenologin och psykoanalysen som vägar mot en paradoxens politisering, vilket skulle leda ut ur det polära stilleståndet. Rosi Braidotti, den första av könsskillnadsnumrets artikelförfattare, har kontinuerligt arbetat med detta perspektiv. I sin artikel, hämtad ur hennes senaste bok, fortsätter hon sin diskussion med den franske filosofen Gilles Deleuze. Han har fungerat som intellektuellt bollplank alltsedan Braidotti formulerade sin feministiska version av hans

nomadiska subjekt. Detta subjekts be-könade kroppslighet definieras i termer av ständig rörelse och begär som spelar politisk roll.

Braidottis könsskillnadsteori formuleras dock inte bara i polemik med Deleuze, utan även i kritiken av till exempel Beauvoirs dialektik och den poststrukturalistiska distinktionen mellan materiella och semiotiska villkor. Braidotti vill istället förespråka en "virtuell kvinnlighet" och en "radikal materialism" i sina försök att fånga en skillnad som inte styrs av binärt motsatstänkande.

Luce Irigarays könsskillnadsteori utgör en murbräcka i Braidottis kritik av motsatstänkandet. I Lilian Munk Røsings artikel om Irigaray fördjupas analysen av den patriarkala binära logiken. I denna finns endast ett kön, och vi måste lära oss att räkna till två. Det handlar inte om att

upprätthålla den rådande könsdikotomin där mannen är normen och kvinnan avvikelser, utan om att erkänna de två könen som åtskilda entiteter och utarbeta en modell för hur de kan förhålla sig etiskt till varandra.

Irigarays position är kroppsfenomenologisk. Hon hävdar att vår kropps former och funktioner påverkar hur vi strukturerar vår upplevelse av oss själva och världen. Samtidigt är hon uppmärksam på hur kroppen själv formas av kulturella normer och koder. I sin omskrivning av de kanoniska västerländska filosoferna visar Irigaray att deras filosofiska begrepp är stöpta utifrån en manlig kropp. När hon uppdragar denna anatomiska struktur är det inte för att beröva mannen dessa texter, utan för att ge honom hans kropp tillbaka.

Cecilia Sjöholm visar i sin artikel hur Julia Kristevas politiska projekt paradoxalt nog innebär en återgång till den singulära kroppen. Det sociala kontraktet definieras här i termer av freudianska principer snarare än i kulturellt konstruerade former av identitet. Liksom Braidotti vill Kristeva definiera begär i politiska termer.

Subjektiviteten utgör för Kristeva en position stadd i ständigt uppror, och denna kroppsligt förankrade subversivitet utmanar de samhälleliga institutionernas symboliska diskurs. Den tvingar in oss i identiteternas fällor, där vi marginaliseras både etiskt och politiskt.

Rita Felski vill för sin del diskutera könsskillnad utifrån en epistemologisk ansats. I sin artikel undersöker hon vilka filosofiska och politiska konsekvenser det får om man vill grunda feminismen på könsskillnaden. Hon granskar psykoanalytiska teorier och jämför med analyser i postkoloniala studier av kulturella och materiella skillnader mellan kvinnor. Hon kommer fram till att strävan

efter skillnad för oss tillbaka till de till synes obsoleta frågorna om jämlikhet och gemenskap.

Felskis artikel publicerades ursprungligen i *Signs* (1997: 23) som också innehöll gemälen från Rosi Braidotti, Drucilla Cornell och Ien Ang, samt Felskis svar på deras gemälen.

I och med detta nummer av *Kvinnovetenskaplig tidskrift* tackar Stockholmsredaktionen alla medarbetare liksom trogna och nya läsare för fyra inspirerande år. Vi önskar den nya redaktionen i Göteborg, med Åsa Arping och Katarina Leppänen som redaktörer, lycka till!

ANNÉE OLOFSSON är bosatt och verksam i Stockholm. Bilden publiceras med vänligt tillstånd av Schaper Sundberg Galleri.